

Touwslager.

In de oorlog werden enkele Duitse auto's die over de Heiligelaan reden beschoten door geallieerde vliegtuigen. Geertruida Knapper geboren 24-02-1901 zag het vuurgevecht en wilde vlug haar man Egbert roepen in de touwslagerij achter hun huis aan de Heiligelaan 52. Net buiten de deur werd ze dodelijk getroffen door de rondvliegende granaatscherven. Het verhaal in de familie Knapper; *'Op de bewuste dag, dat oom Egbert in huis kwam was tante Geertruida naar buiten gegaan. Bij aankomst van oom Egbert is de beschieting van de trein begonnen en hij ziet zijn vrouw liggen in de veronderstelling dat zij dit deed om dekking te zoeken is hij er bij gaan liggen. Toen de beschieting ten einde was en hij weer ging staan bleek dat ze helemaal geen dekking had gezocht maar dat zijn vrouw al was getroffen en ter plaatse overleden.*

Dat het vuurgevecht op die 26e maart 1945 niet meer slachtoffers eiste in die buurt is nog een wonder. 's Avonds zei Anje Koetje verwonderd tegen haar vader dat hun geit midden op de Heiligelaan liep. Toen vader Hilko Koetje ging kijken bleek dat de ijzeren ketting waarmee de geit altijd aan de stik vaststond door granaatkogels doormidden was geschoten. Zes weken later was de oorlog afgelopen. In de voorgevel van het pand zijn tot op de dag van vandaag de inslagen nog te zien. Uit piëteit en ter nagedachtenis aan zijn vrouw maakte touwslager Egbert Knapper een naambord op de woning "Huize Geertruida". In 1955 kocht Oege Knottnerus de woning en is naam op het huis veranderd in "Cari", afkorting van hun kinderen Carina en Riëks. Bijna 55 jaar woont de familie Vos in de woning en draagt het huis nog steeds de naam 'Cari'. Over verschillende beroepen kan ik u wat meedelen. De schoenmakers looiden zelf nog huiden voor eigen gebruik. De kuipers maakten vaten voor de boter. Taanmakers die taan maakten. Taan werd vroeger veel gebruikt, het was een bruin aftreksel van eikenschors en het was uitermate geschikt voor het conserveren van visnetten en zeilen. De taan werd bewaard in grote ketels waarin de netten en zeilen ondergedompeld

werden. De wolkammers kamden de ruwe wol voor deze gesponnen werd. De wevers weefden het vlas of schapenwol. De grutter brak in zijn molen de boekweit en gerst. De bierbrouwer brouwde bier uit de gerst en de hop. En de touwslager kocht de hennep van de boer en hij sloeg er touw van. Meestal had de touwslager een medewerker, dat was de baanderknecht, die liep op de spinbaan, ook spinpad en lijnbaan genoemd. Dit was een vijftig tot vijfhonderd meter lange baan, waar touw werd gesponnen en gedraaid. De baanderknecht was de werkman die bij de touwslagerij in de lijnbaan liep. De baanderknecht liep achterwaarts tot aan 't einde van het spinpad. De tot dikkere lijnen te spinnen draden werden aan een wiel gehecht, dat werd rondgedraaid, terwijl de lijndraaier achterwaarts lopend, moest zorgen dat deze draden egaal in elkaar werden gedraaid. Touwslager Knapper had zo'n touwbaan naast zijn huis vanaf de Heiligelaan 52 tot wat nu het Siemenspark is. Op het Kerkenland ernaast, waar later de MAVO school is gebouwd, liet Knapper ook wel eens zijn touwbanen uitlopen. Maar zijn werkplaats was de lange schuur achter het huis en die staat er (gedeeltelijk) nog waarin je de uitsparing nog kan zien hoe de slee er door heen liep. De hal van het huis diende als winkel. Hierin hingen de touwen, spantouwen, hoorntouwen, leidse touwen en de sjortouwen. In de oogsttijd was er ruime afname van sjortouwen en katrollen en klossen waarmee de, op de wagen gevleide korenschoven, met behulp van de ponterboom op de boerenwagens werden vastgesjord. Egbert Knapper was touwslager maar was ook gymnastiek leraar. Hij woonde en werkte eerst bij zijn ouders in aan de Spoorstraat 57-59. Zijn vader, Berend Knapper, was ook touwslager. Hun touwbaan liep vanaf achter het woonhuis aan de Spoorstraat 59 tot aan het hotel van Daan Hulzebos. Het bijzondere van touwslager/gymnastiekleraar Egbert Knapper is dat zijn schoonvader ook Egbert Knapper heette. Maar vooral ook dat in hun woning aan de Spoorstraat 59 nu al 45 jaar ook een familie Egbert Knapper woont .

De schoonvader was geen touwslager maar schoenmaker, aan de Meenteweg in Schildwolde.

1923; De woning met winkel van de touwslagerij aan de Spoorstraat 59 te Zuidbroek. In het midden de toen 22 jarige Geertruida Knapper die tijdens de beschietingen overleed aan de Heiligelaan in Zuidbroek.
v.l.n.r. Geertje Knapper- Burema met haar schoondochter Geertruida Knapper- Knapper en een neefje Johan Müller.

Achter de woning Spoorstraat 57-59 te Zuidbroek had Berend Knapper zijn touwslagerij. De touwbaan liep vanaf achter het woonhuis aan de Spoorstraat 59 tot aan het hotel van Daan Hulzebos.

Oude foto's 1925 Zuidbroek

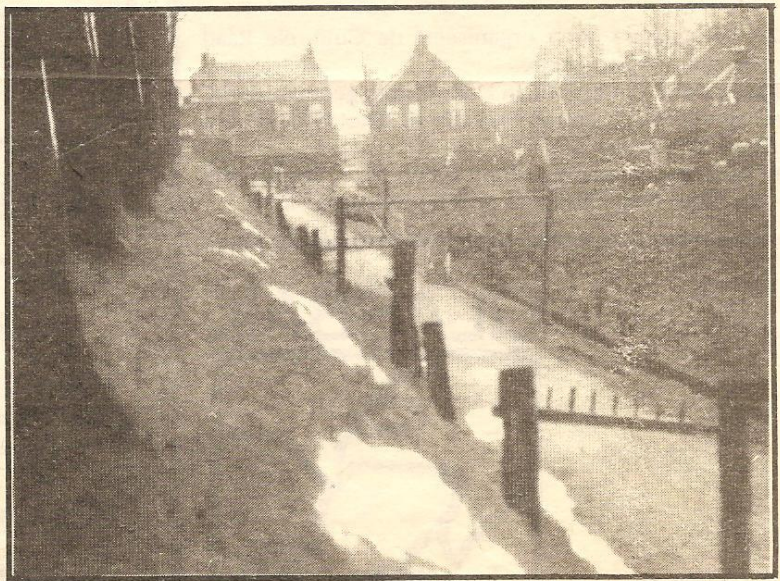
U ziet hier een spinner op de lijnbaan te Zuidbroek.

Een oude ambacht en bedrijf, die nog niet voor de machines was geweken. De bekende touwslagerij van de heer Kappen te Zuidbroek. De baan loopt parallel met de weg naar het station, aan de voet van de wal met hoge bomen.

Hier in de open lucht werd gedreld en lange lijnen voor de scheepsjagers gemaakt. De Trossen, zeilgaren, hoorntouw voor de koeien, strengen, enz. alles wat met scheepvaart en boerenbedrijf te maken had, hoorde bij dit dorp thuis.

Voor reacties:

H. Blaauw, Agricultuurstraat 39, Noordbroek, tel. 05985-2415.

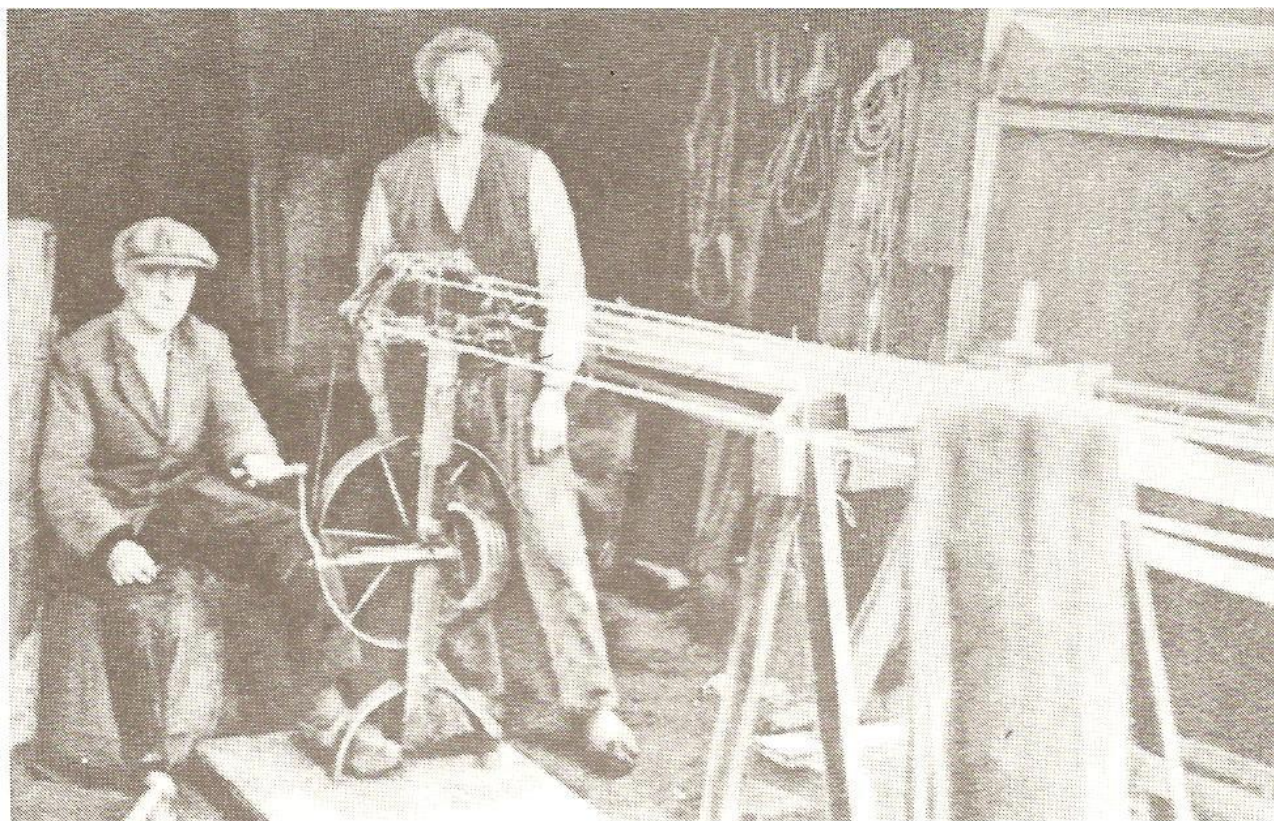

Een krantenartikel van 1987 waarin ook de Touwslagerij van Knapper werd beschreven

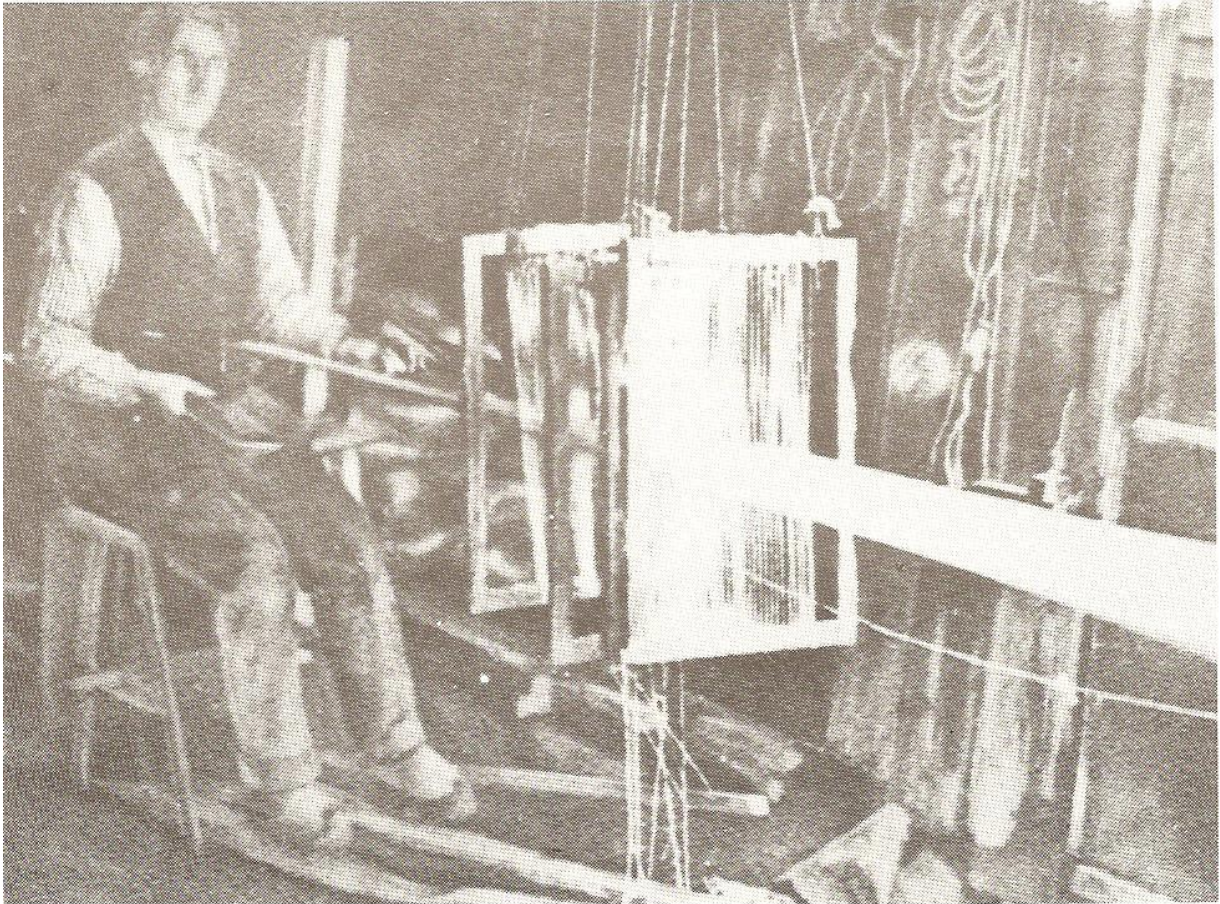
In 1866 kocht Berend Knapper de touwslagerij van weduwe Steenberg.
In de oorlog weefde Knapper matten van papiertouw vanwege gebrek aan vlas.

Berend Knapper aan de touwbaan. Edo Stukje, de zoon van buurman/ caféhouder draaide aan het wie.

Berend Knapper aan de touwbaan.

Touwslager Knapper (vervolg)

Als je een artikel schrijft krijgt je geheid reacties en daar zijn we erg blij mee. Van Jacob van der Woude kwam een aanvulling waarvan ik de lezers graag deelgenoot wil maken. Jacob is in de oorlogsjaren opgegroeid te Zuidbroek op Uiterburen waar zijn ouders Jan en Ida van der Woude een schoenmakerswinkel hadden. In die periode was de streek Uiterburen een ondernemende en vooral hechte leefgemeenschap. Er zijn prachtige verhalen dat er toen 24 winkeliers en ondernemers woonden met in het midden nog een dorpsveldwachter de heer Vestering. Zijn zoon werd later nog politiecommissaris in Hilversum. Het loont de moeite om over het monumentale Uiterburen van nu en het eens zo interessante en actieve Uiterburen de nog bestaande verhalen na te vorsen. Op te schrijven hoe in de oorlog men elkaar ondersteunde en de onderduikers gewoon meehielpen in de bakkerij en schoenmakerij. De NSB loco-burgemeester daar vlak in de buurt woonde en dat de geluids distributie van de bezetter de Duitse propaganda via draadomroep de huiskamers instuurde vanuit het majestueuze pand op de hoek Heiligelaan/Uiterburen waar nu al weer jaren de familie Keesoom woont.

De Duitse zijspanmotor vloog met een rotgang de bocht door naar Uiterburen en ploften de openstaande deuren van smederij Johannes Westerdiep binnen.

Reactie van Jacob D. van der Woude;

Met interesse heb ik het artikel gelezen over de beschieting in de Heiligelaan. Ik wil u een kleine correctie/aanvulling melden. Het betrof namelijk geen beschieting van een trein of van de stoomlocomotieven wat ook regelmatig voorkwam tussen Zuidbroek en Scheemda ter hoogte van Krommerakken. De beschietingen op de treinen werden geregeld vanuit Hoogezand door de ondergrondse. Zoals ik toen heb gehoord werd dit ook gedaan door Kees de Haan, die uiteindelijk is opgepakt en gefusilleerd. Maar de beschieting op 26 maart 1945 aan de Heiligelaan was anders. Op die zonnige dag in maart 1945 reed er een Duitse motor met zijspan door Zuidbroek. Deze werd opgemerkt door een Spitfire jachtvliegtuig van de RAF (Engelse Luchtmacht) en die vloog op een speciale manier van 'huisje, boompje, beestje' boven Uiterburen. Deze speciale manier van erg laag overvliegen werd gedaan om zoveel mogelijk onopgemerkt te blijven voor de Duitse controleposten die in de hele provincie Groningen aanwezig waren. Toen de Spitfire op de hoek Heiligelaan-Uiterburen de motor met zijspan in het vizier hadden gekregen vlogen zij richting het zwembad en begonnen van daaruit de motorfiets te beschieten. De mitrailleurkogels raakten de muren van bakkerij Jacob van der Woude en van café Michiel ten Hove. Dit is ook nog jaren te zien geweest en later heeft Michiel ten Hove er een stuc laag op aangebracht. Tijdens die beschietingen werd Geertruida Knapper, de vrouw van touwslager Knapper, dodelijk geraakt door het mitrailleurvuur. De spitfire kon de motor met zijspan niet meer raken toen deze onder de bomen reed tussen het huis van de leraar Kasteel en bakker Meerman. De Duitse zijspanmotor vloog met een rotgang de bocht door naar Uiterburen en ploften de openstaande deuren van smederij Johannes Westerdiep binnen. De Duitsers hebben daar meer dan een uur gewacht totdat de steeds maar laag overvliegende Spitfire eindelijk vertrok. Ik weet nog dat mijn moeder doodsbenauwd was omdat mijn broertje Dietert op het Haltepad liep te spelen en de Tommy steeds laag over Uiterburen en over ons huis vloog. Met behulp van Johannes

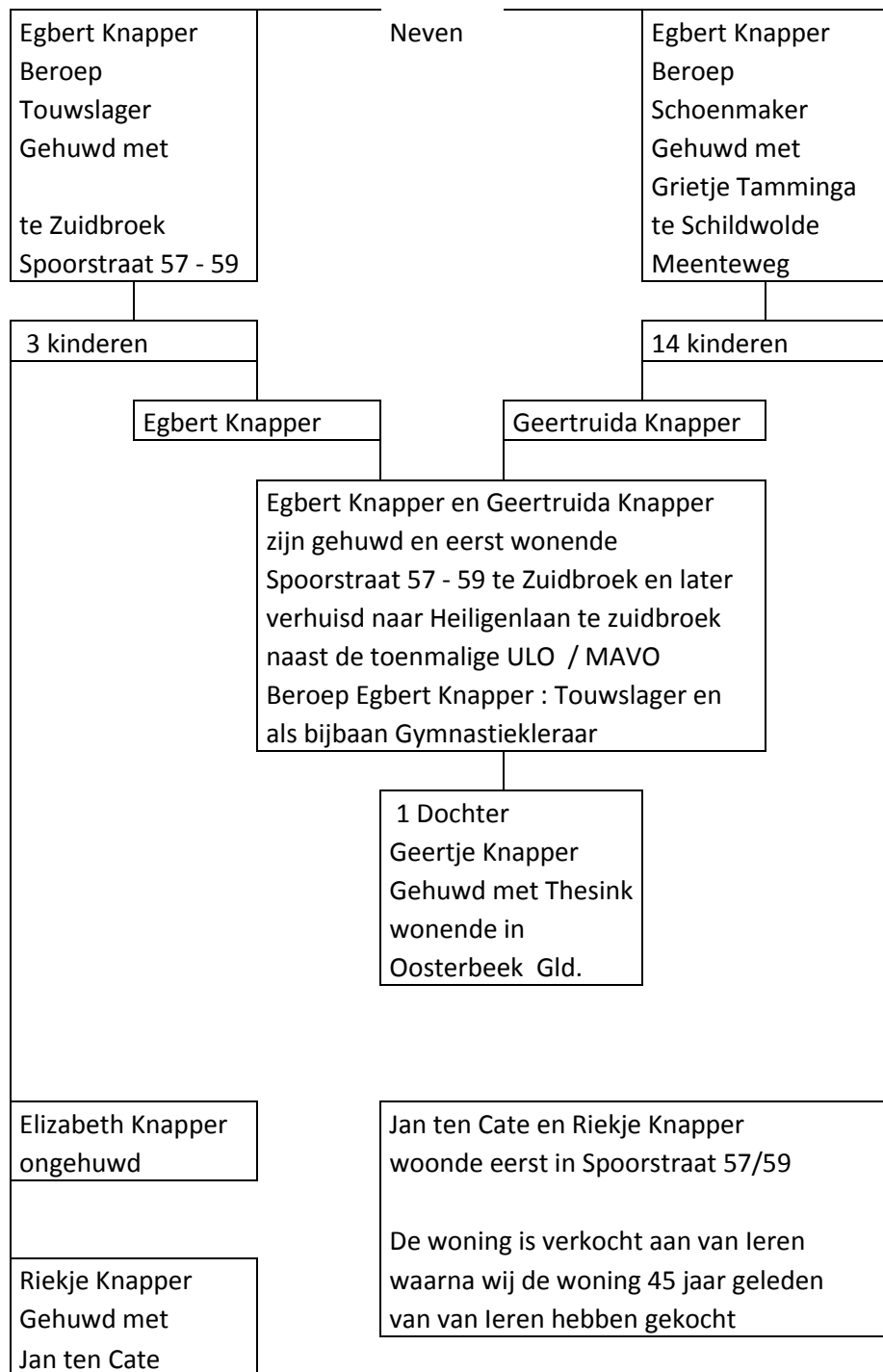
Westerdiep werd de motor met zijspan weer uit de smederij getrokken en gingen de Duitse motorrijders verder. Omdat ik zelf ooggetuige was, vond ik het correct om dit even te melden.

Met plezier lees ik uw krant als oud inwoner van Uiterburen; Jacob D. van der Woude.

Vanwege mijn nieuwsgierigheid liep ik verleden week even naar de oude smederij van Westerdiep. Westerdiep verkocht de oude smederij in de vijftiger jaren aan Jan de Kort. Nu woont daar vanaf 31-03-1981, al ruim 30 jaar, de familie Hoff, als jong gezin gekomen vanuit Dalfts en altijd op Uiterburen gebleven. Ik werd rondgeleid waar ooit de oude smederij is geweest. Aan de balken en zolderwerk kan je nog de blakering en inwerking van het smidsvuur uit vroeger jaren zien. Achter in de tuin was ooit de afvalput, het zogenaamde asgat. Hierin werd alle afval, asresten van het smidsvuur en vooral het onuitgesmede ijzer en het onbruikbare carbide weggegooid. Door de jaren heen is het nu vrijwel verteerd maar toch is er nog een massaklont waar je maar moeilijk doorheen kan steken.

Klein overzichtje van stamboom Knapper afkomstig van Egbert Knapper.

Geertje Thesing- Knapper , dochter van Geertruida Knapper-Knapper heeft een installatiebedrijf in Oosterbeek.